

Historische Kring Maarssen

Steeegstra

MEESTER SCHILDERS

VOOR ONDERHOUD- EN-
RESTAURATIESCHILDERWERK

Fazantenkamp 51
3607 CC Maarssen
of
Postbus 1237
3600 BE Maarssen
Telefoon: 03465-63 316

**RADIO - T.V.
ELECTR. HUISHOUDELIJK
+VOORDEEL +VAKMANSCHAP
+KWIEKE SERVICE**

radio en t.v. speciaalzaak

electron

Diependaalsedijk 1, Maarssen
Telefoon 03465-6 20 81/6 86 80

Wij verkopen uitsluitend scharrelvlees en vleeswaren!

Slagerij Dorresteyn

Nassastraat 4
Maarssen

Sinds 1882!

Met scharrelvlees eet je gezond!

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918.

Bestuur: J.H. Sagel, voorzitter, Mevr. I.G.M. van Veggel-Teijink, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 03465-67028, Mevr. G.M. Willekes-van Putten, penningmeester, giro: 2907376, H. Blaauw, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, B. de Ruiter, N. van Tricht en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84).

Redactie: Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman, R.H.C. van Maanen, Drs. W. Smits en Drs. J.W. Verhoef.

Redactieadres: Emmaweg 17, 3603 AK Maarssen, tel.: 03465-71575.

Ledenadministratie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3607 TB Maarssen, tel.: 03465-62425.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 03465-63599.

17e Jaargang no. 3, november 1990

Verschijnt 4 x per jaar

KRINGNIEUWS

Ledenavond 10 januari 1991

Op donderdagavond 10 januari 1991 zal mevr. Els Loopstra van het Informatiecentrum voor Volkscultuur een lezing geven getiteld 'Decembergebruiken'.

Deze lezing geeft u een indruk van de oorsprong en historische ontwikkeling van de diverse gebruiken en feesten in de wintermaanden. Ook komt aan bod de rol die deze feesten en gebruiken in het dagelijks leven konden vervullen, want het was tenslotte de donkerste periode van het jaar en was voor vele mensen vroeger ook nog eens de meest schaarse periode van het jaar. Daarnaast komen vragen aan bod zoals: wie was St. Maarten; hoeveel Sinterklazen bestaan er; waar komt Zwarte Piet vandaan; hoe oud is het Kerst- en Nieuwjaarsfeest; op welke manier werd vroeger het Driekoningenfeest gevierd?

Mevrouw Loopstra vertelt u er alles over.

U bent van harte welkom op donderdagavond 10 januari in de Open Hof, Kerkweg 20 te Maarssen. Aanvang zoals altijd 20.00 uur.

Jaarvergadering 7 februari 1991

Het bestuur maakt u nu alvast attent op de jaarvergadering van onze Kring, die op donderdagavond 7 februari 1991 gehouden zal worden in de Open Hof, Kerkweg 20 te Maarssen. De jaarvergadering begint om 20.00 uur.

Noteert u deze datum alvast!!

Bibliotheek Historische Kring Maarssen

Hierbij delen wij u, toch wel een beetje trots, mee dat de bibliotheek van de HKM is opengesteld. Hartelijk dank aan degenen, bestuursleden en niet-bestuursleden, die zoveel tijd gestoken hebben in het opzetten van deze bibliotheek.

De bibliotheek bevindt zich in het gemeentehuis Goudestein.

U kunt er natuurlijk in de eerste plaats terecht voor boeken over de geschiedenis van Maarssen en de Vechtstreek, maar ook over de geschiedenis in algemene zin zijn boeken aanwezig.

De bibliotheek wordt beheerd door de bibliotheekcommissie die bestaat uit: mevr. Broeksma (tel.: 60984), dhr. Van Maanen (tel.: 72512), dhr. Noltjes (tel.: 61543) en mevr. De Ruiter (tel.: 63599).

Voor nadere informatie kunt u zich tot hen wenden.

De bibliotheek zal geopend zijn op iedere maandagavond die samenvalt met de raadsvergaderingen, van 19.30-21.00 uur.

De data van die avonden zijn: 10 december 1990 en 28 januari 1991.

Matthijs de Vroome, van Maarssen naar Meppel

Dit is de titel van een boek, geschreven door B. Jonker, J.B. Ludwig en A.N. Wind, en uitgegeven door Krips Repro Meppel.

De schrijvers hebben onderzoek verricht naar het geslacht De Vroome te Meppel en vonden als stamvader Matthijs de Vroome uit Maarssen.

Deze Matthijs de Vroome werd in 1676 hier in Maarssen geboren uit ouders die tot de gegoede middenstand behoorden. Hij trouwde in Maarssen met Elsen de Jong en woonde in het pand waarin nu hotel/restaurant 'de Nonnerie' is gevestigd. Zijn vrouw overleed in 1712 en een jaar later besloot hij, omdat hij zich moeilijk over zijn verdriet heen kon zetten, in dienst te gaan van de VOC en Maarssen te ontvluchten. Twee reizen maakte hij naar de Oost en daarna vertrok hij naar familie in Amsterdam. Nadat hij aldaar een erfenis gekregen had, vertrok hij naar Meppel, waar hij zich vestigde als een bemiddeld man en nu nog herinnerd wordt als degene die de kerk van Meppel haar torenklok gaf.

Bij de beschrijving van de jaren die Matthijs de Vroome in Maarssen doorbracht wordt ook kort aandacht besteed aan de geschiedenis van Maarssen in de 17e en 18e eeuw op het gebied van de economie (belang van de Vecht en van de handel met Amsterdam) en de kerk en religie (ook de positie van de joden). Het boek is rijk geïllustreerd, telt 176 bladzijden en bevat een uitvoerige bronvermelding, naamregister en index. De prijs is f 35,-.

Van de redactie

1. Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
2. De inhoud van de artikelen is voor verantwoording van de auteurs.

De Beginjaren van de S.D.A.P. in Maarssen (II)

DE VERKIEZINGEN

Uit de distributie-kwestie bleek hoe de liberale elite tegen de arbeidersbeweging aankeek. De plaatselijke leider Otto Cohen werd 'geduld', de anderen werden eigenlijk niet serieus genomen.

Door de invoering van het algemeen kiesrecht voor mannen gaan de politieke verhoudingen echter grondig veranderen. De liberalen stellen kwantitatief weinig meer voor, zij hebben nauwelijks aanhang onder de bevolkingsgroepen, die nu voor het eerst het kiesrecht hebben verkregen. Met name de sociaal-democraten, maar ook de confessionelen trekken profijt van het stemgedrag van deze nieuwe kiesgerechtigden.

De verkiezingen voor de Tweede Kamer van augustus 1918 laten een politieke aardverschuiving zien. In Maarssen en Maarsseveen verdwijnt de traditionele linkse (=niet-confessionele) meerderheid. In Maarssen behalen de confessionelen ruim 51 %, de rooms-katholieken scoren 31 % en de AR en de CH

samen 20 %. In Maarsseveen komen de christelijke partijen zelfs uit op bijna 66 %. Hier zijn de protestants-christelijken het sterkst met bijna 40 % en komen de rooms-katholieken uit op ruim 26 %. In Tienhoven is er al voor 1918 sprake van een meerderheid voor de rechtse partijen, nu groeit die nog verder uit tot een kleine 80 %. De AR is veruit de grootste partij met bijna 63 %, de CH komt uit op bijna 13 % en de RK op iets meer dan 4 %.

De liberalen zijn de grote verliezers, binnen het linkse blok zijn ze landelijk de kleinste groepering geworden, bovendien zijn ze hopeloos verdeeld. In deze omgeving is de conservatieve Bond van Vrije Liberalen het sterkst, gevolgd door de gematigde Liberale Unie en de progressieve Vrijzinnig-Democratische Bond. In Maarssen, Maarsseveen en Tienhoven komen deze drie liberale partijen gezamenlijk uit op respectievelijk 18,5 %, 21,5 % en ruim 15 %. In de twee laatstgenoemde gemeenten blijven ze daar-

mee de grootste groepering binnen het linkse blok.

De sociaal-democraten worden in de gemeente Maarssen de tweede partij in grootte met ruim 23 %. In Maarssveen en Tienhoven blijft de SDAP een marginaal verschijnsel met slechts 6,5 % en 3,4 %. In Maarssen is het socialisme een factor van betekenis geworden. Met de raadsverkiezingen aanstaande moet terdege rekening gehouden worden met de SDAP, die zeker 2 van de 7 raadszetels in zal kunnen nemen. Daarmee geeft de SDAP de doorslag indien de confessionelen en de liberalen het onderling niet eens kunnen worden over de wethouderskeuze. Opvallend is dat nu ook de SDAP een plaatsje onder de zon wordt gegund. Naar aanleiding van een plan tot grenswijziging tussen de gemeenten Zuilen en Maarssen moet er een adviescommissie uit de ingezetenen worden gekozen. Om de kosten te drukken ziet de burgemeester graag dat de samenstelling van de Commissie bij enkele kandidaatstelling zou geschieden, dan hoeven er geen verkiezingen georganiseerd te worden. De aanwijzing van de kandidaten legt hij neer bij de kiesverenigingen. Dit verzoek wordt door hen gehonoreerd. Opmerkelijk is de 'zetelverdeling'; de AR-, de CH- en de RK-kiesvereniging krijgen ieder 1 plaats toebedeeld, terwijl de vrijzinnigen en de SDAP 2 plaatsen mogen bezetten. Otto Cohen en Gerrit de Vries worden door de sociaal-democraten gekandideerd.

Interessant is het om te kijken naar de sociale achtergrond van de SDAP-kandidaatstellers. Het zijn sigarenmakers: Jan de Jager, Hendrik Gijsbertsen, Lucas IJzerman en Hendricus Zwanik, werklieden: Dirk en Steven van Zuidam, een grondwerker: Gerardus van Kooten, een stoker: Johannes Schreiber, timmerlieden: Dirk Verkroost, Hendrik Meijers en Geurt van der Brink, een brievenbesteller: Hendrik Koekkoek, een rijwielhandelaar: Cornelis de Haan en een boekdrukker: Johannes Schuileman.

De daadwerkelijke uitslag van de gemeenteraadsverkiezingen wordt toch een tegenval. Alhoewel de SDAP met 119 stemmen bijna 21 % behaalt en daarmee de tweede partij in grootte is na de RK, mag zij slechts 1

raadzetel bezetten in plaats van de gehoopte 2. Twee oorzaken zijn er aan te wijzen voor dit euvel. Ten eerste werden de restzetels tot 1930 toebedeeld volgens het systeem van het grootste overschot, dat in het voordeel werkt van de kleinere partijen. Hierdoor ging er een restzetel naar de 'officiële' liberale lijst, die met 55 stemmen slechts 9,6 % had behaald. De tweede restzetel ging de SDAP ook aan de neus voorbij want de RK en de AR waren een lijstverbinding aangegaan, zodat hun gezamenlijk stemmenaantal voor een hoger overschot zorgde.

In het voorgaande heb ik de activiteiten van de SDAP rondom de verkiezingen geschetst. In dit gedeelte ga ik de interne situatie van de afdeling in het jaar 1920 belichten. Hiervoor zal het Verslag der Afdeling Maarssen der SDAP over het tijdvak 1 januari-1 oktober 1920 dienen. Eerst nog wat statistische gegevens over de omvang van het ledental en de samenstelling van het bestuur.

In de jaren na 1920 komt de SDAP plaatselijk in de problemen. Allereerst is daar het verlies van Otto Cohen, de man waarop de afdeling dreef, hij komt te overlijden in 1921. Zijn opvolger in de gemeenteraad, de timmerman Gerrit de Vries, heeft duidelijk minder gezag. Vanaf 1922 krijgt de SDAP een aanmerkelijke toestroom van een nieuwe groep leden. Het zijn fabrieksarbeiders, die met het veevoederbedrijf van Ute Twijnstra uit het Friese Akkrum naar Maarssen zijn meeverhuisd. Voor hen wordt tegenover het kruispunt Binnenweg/Straatweg een eigen woonwijk gebouwd, de Friezenbuurt. Niet duidelijk is of zij een rol hebben gespeeld in het interne conflict dat zich voor de raadsverkiezingen heeft afgespeeld, waardoor het raadslid De Vries (vader van de latere CDA-wethouder Cor de Vries!) met een eigen lijst uitkwam. De SDAP-aanhang brak in tweeën en geen van beide lijsten kreeg zodoende genoeg stemmen om een raadszetel in te nemen.

Op 31 december 1919 telt de afdeling welgeteld 49 leden, waarvan 1 lid wegens werkloosheid geen contributie hoefde te betalen. Een jaar later bestaat het ledenbe-

Naam	Voortekken	Voortplaats.
Casius	<u>C</u>	Maarsse

UITSLAG TWEEDE KAMER VERKIEZINGEN AUGUSTUS 1918

	Maarssen		Maarsseveen		Tienhoven	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
AR	71	11,9	48	15,6	74	62,7
CH	47	7,9	72	23,4	15	12,7
RK	187	31,4	81	26,8	5	4,2
Lib	148	24,9	86	27,9	20	16,9
SDAP	138	23,2	20	6,5	4	3,4

UITSLAG RAADSVERKIEZINGEN MEI 1919

	Maarssen		Maarsseveen		Tienhoven	
	abs.	% z.	abs.	% z.	abs.	%
AR	34	6,0	0	36	12,5	1
CH	74	13,0	1	93	32,2	2
RK	179	31,4	3	79	27,3	2
Lib	55	9,6	1	67	23,3	2
Lib (wild)	109	19,1	1			
SDAP	119	20,9	1	14	4,8	0

*) In Tienhoven vond er in 1919 geen verkiezing van de gemeenteraad plaats, omdat daar slechts 1 kandidatenlijst was ingediend door de AR-kiesvereniging, waarop op de laatste verkiesbare plaats de plaatselijke voorman van de Hervormden stond, die daardoor geen reden zagen om met een eigen lijst uit te komen.

stand uit 36 mannen en 6 vrouwen. Op de jaarvergadering van 9 januari 1920 wordt het volgende bestuur gekozen: O. Cohen, v.z., C. Casius, secr., L. IJzerman, penn., G. van Kooten en G. van Eembergen, leden.

Dan volgt nu het verslag:

‘Tot mijn spijt was dit tijdvak er één van stilte: eendeels doordat de kas geen groote activiteiten gedoogde, anderendeels het niet meewerken der leden. Zoo moesten wij constateeren, dat naarmate wij meer vergaderingen uitschreven het bezoek der leden afnam. Dit hebben wij gemeend te moeten aanhalen, omdat het vorige jaar vanuit de ledenvergadering stemmen opgingen om meer te vergaderen. Het Bestuur onderging een kleine wijziging door het bedanken van den secretaris en penningmeester, hetgeen door den Voor-

zitter met enkele waardeerende woorden werd herdacht. Het Kamerlid Hugenholtz maakte een reis door zijn kiesdistrict en sprak 13 januari te MAARSSSEN in een openbare vergadering tot zijne kiezers om verslag omtrent zijne werkzaamheden in de Tweede Kamer uit te brengen. De 1e Mei werd feestelijk in combinatie met den M.B.B. gevierd. De rede werd uitgesproken door Van den Born, voorzitter van den Metaal Bewerders Bond te Utrecht, die in een scherp betoog het reactionaire optreden der Regering aan de kaak stelde. Er werden 4 Bestuursvergaderingen en 2 cursusvergaderingen gehouden waarvan een op Vrijdag 9 April bij Kouffeld, spreker J. Reijnders onderwerp: Duurte - en een op Woensdag 8 September in combinatie met den M.B.B., spreker Reijnders over socialisatie, tevens als voorvergadering voor de provinciale

meeting over dit onderwerp te Utrecht, voorts twee gecombineerde vergaderingen met den MBB. Er werd een adres aan den Raad der gemeente MAARSSEN verzonden met verzoek om wijziging van den Hoofdelijken Omslag met gevolg dat er een belangrijke wijziging hiervan heeft plaats gehad. Een adhesiebetuiging met het voorstel-Rutgers in zake van de Plaatselijke Keuze werd aan de Tweede Kamer verzonden. Voorts werden wij vertegenwoordigd door twee afgevaardigden voor het kiezen van een afgevaardigde naar het Jaarcongres te Haarlem. Een afgevaardigde vertegenwoordigde onze afdeling op de Provinciale Meeting van de Nederlandsche Vereeniging tot Afschaffing van alcoholhoudende dranken te Utrecht. Tweemaal heeft de afdeeling medegewerkt aan de groote demonstratieve meetings te Utrecht waar wij in verhouding tot ons ledental steeds slecht vertegenwoordigd waren. **PARTIJGENOTEN!** Dit moet anders worden, laten wij ons doel en beginsel hoog houden door krachtig mede te werken aan dergelijke acties!! Laten wij alle krachten inspannen en gezamenlijk krachtig aanpakken tot grootmaking onzer afdeeling. Zoo heb ik dan de meest gewichtige gebeurtenissen in het afgelopen jaar gememoreerd. Moge het komende jaar zijn een jaar van degelijken strijd, samenwerking, voorspoed en vooruitgang van U allen en tevens voor de **PARTIJ** en onze **AFDEELING!!!!**

HET RAADSWERK

Tot slot bekijken we het raadswerk van de SDAP-fractie in de jaren 1919-1923, en trekken we enkele conclusies.

In 1918, voor de invoering van de evenredige vertegenwoordiging en het algemeen kiesrecht voor mannen, bestond de raad uit maar liefst 6 liberalen van verschillende richtingen (de heren Wolff, Eyma, Stevenhagen, Gerard de Vries, Plomp en Verweij) en 1 Katholiek (Lenssinck). In 1919 deden 6 partijen mee aan de raadsverkiezingen 'nieuwe stijl', nl. de RK, de CHU, de ARP, twee liberale lijsten en de SDAP. De raad ging om

van links naar rechts. In de nieuwe raad zaten 3 katholieken (Lenssinck, Roels en Bouwman), 1 CHU-man (Köhler), 2 liberalen (Wolff, Plomp) en 1 socialist (Cohen). De heren Wolff en Köhler werden tot wethouder benoemd, welk ambt zij als het ware continueerden.

In de eerste vergadering kwam het B&W-voorstel tot oprichting van een Burgerlijk Armbestuur (BA) aan bod. Tot dan was dat een zaak geweest van het particulier initiatief, in de vorm van kerkelijke liefdadigheid. Cohen vindt het voorstel op zich juist, aangezien de armenzorg een taak van de gemeenschap is. Hij maakt echter bezwaar tegen de samenstelling, en verzet zich tegen de kerkelijke invloed. Men laat namelijk vertegenwoordigers van de kerkelijke armbesturen ambtshalve zitting nemen in het BA. De argumentatie is dat hierdoor gebruik gemaakt wordt van de ervaring van de kerken. Dit wordt door iedereen, m.u.v. Cohen onderschreven.

Met betrekking tot wijziging van de plaatselijke inkomstenbelasting heeft de SDAP meer succes. Zij en de Maarssense Bestuurdersbond sturen een adres in bij de raad met het verzoek om deze zgn. 'hoofdelijke omslag' te herzien, waarbij kosten levensonderhoud afgetrokken worden en er progressiviteit aangebracht wordt. B&W besluiten de voorstellen over te nemen en de verordening wordt in maart 1920 aangepast in deze zin. In juni 1920 verzet Cohen zich tegen een adres van het Maarssens Drankweerc comité om het aantal uren dat de lokaliteiten open zijn te verkleinen. Hij betoogt dat men dan voor politieke vergaderingen ontheffing moet aanvragen vanwege de duur van de vergaderingen. Een nipte meerderheid van 4 tegen 3 steunt hem. Tenslotte probeert Cohen politieke munt te slaan uit een electrocutie van een kind. Hij als electrotechnisch ingenieur wijt dit aan nalatigheid bij de aanleg. Leverancier wethouder Wolff, directeur van de accumulatorenfabriek wordt echter door de raad gedekt.

In juni 1921 overlijdt Cohen, zijn opvolger Gerrit de Vries is minder vlot van de tongriem gesneden. In mei 1923 wordt het verzoek tot oprichting van een openbare

*Otto Nathan Cohen (1864-1921),
gemeenteraadslid SDAP (1919-1921).*

fröbelschool door B&W afgewezen; het zou te duur zijn, men wil het particulier initiatief niet dwarsbomen en verwijst naar de bestaande Christelijke Bewaarschool. De Vries laat zich afschepen. Hij wordt niet meer door de SDAP kandidaat gesteld bij de verkiezingen van 1923, maar komt met een eigen lijst uit. Het gevolg is dat de socialisten geen raadszetel bemachtigen. De nieuwe raad bestaat uit 3 katholieken (Lenssinck, Peek en Van Velzen), 1 CHUer (Verweij), 1 ARPer (Pars) en 2 liberalen (Wolff, De Muinck Keizer).

CONCLUSIES:

1. De SDAP-afdeling is tamelijk laat ontstaan, 22 jaar na de oprichting van de landelijke partij. Doorslaggevend voor

het moment van oprichting zijn twee factoren. Ten eerste de komst naar Maarssen van de persoon Otto Nathan Cohen. Hij was begiftigd met leiderschapskwaliteiten, had goede contacten met figuren uit de partijtop (o.m. met de secretaris-penningmeester J.W. Matthijsen), was financieel onafhankelijk en bezat voldoende kennis om de lokale liberale elite van repiek te dienen. Ten tweede namen de kansen toe om een raadszetel te veroveren. In 1915 was de arbeiders-kandidaat Nicolaas Lamme al verrassenderwijs in de raad gekozen. De samenstelling van het kiezerskorps was zodanig veranderd dat er potentieel een socialist een kans maakte. Het feit dat in 1916 voor het eerst een SDAP-er kandidaat gesteld werd in het kiesdistrict Breukelen voor de Provinciale Staten maakte een plaatselijke organisatie van sociaal-democraten nodig.

2. Opvallend is dat de eerste SDAP-leden voornamelijk kleine middenstanders waren. Op zich logisch want zij verkregen in het begin van de 20e eeuw het kiesrecht. Na 1918 vindt er een toestroom plaats van fabrieksarbeiders, verhevigd na 1922 met de komst van Twijnstra's Oliefabrieken uit het Friese Akkrum. Ik heb een vermoeden dat dit mede een rol gespeeld heeft in het conflict rond Gerrit de Vries in 1923.
3. De Maarssense elite schikte zich in het verschijnsel SDAP. In een aantal commissies werden al voor 1919 socialisten opgenomen (o.m. in de huur- en oudercie.). Bij een cie. van advies ter wijziging van de gemeentegrens werden 2 van de 7 zetels aan de SDAP toegewezen.

J.W. Verhoef

Maarsse, zoals het eens was

Ten behoeve van mijn boek 'Maarsse 1940-1945' stond de heer Reith een zevental foto's uit ongeveer 1941 af, die gebruikt mochten worden.

Hoewel er twee gebruikt zijn, geven de andere foto's een goed beeld hoe de Breestraat er vroeger uitzag.

Op de ene foto zien we een groot aantal inwoners bij elkaar.

Het tegenwoordige kaaswinkeltje was toen nog het snoepwinkeltje van Willem van Breukelen (Flip de Blauwneus), daarnaast bevond zich de tabakswinkel van Van Rossum, het café van Westerik, de katholieke bibliotheek, de fotozaak van Gerrit van Schoonhoven en als laatste Concordia.

Hoewel kleine kinderen zich later herinnerden dat ze aan de hand van vader of moeder hoog op het muurtje konden lopen, blijkt dat dit muurtje slechts vier stenen boven het trottoir uitstak. Met dit onlangs vernieuwde bestrating is dit muurtje geheel onder deze bestrating verdwenen en kan zelfs het hek bij de ingang van de kerk niet meer dicht.

De tweede foto toont de bussen van Oskamp. Deze busmaatschappij werd begin '41 overgenomen door de 'Gooische Tramwegen', die al spoedig op het traject Utrecht-Maarsse-Breukelen conductrices in dienst nam.

W. Smits

De wijkindeling in Maarssen en Maarsseveen in 1860

Naast de burgerlijke standsregisters worden bij de gemeenten ook bevolkingsregisters bijgehouden. Deze vorm van administratie dateert uit de vorige eeuw, toen per 1 januari 1850 gemeenten verplicht werden een bevolkingsadministratie op te zetten en ook continue bij te houden.

Wat men zich op dat moment zeker niet zal hebben gerealiseerd is, dat deze administratie een waardevolle bron zou worden voor historisch onderzoek in het algemeen en genealogisch onderzoek in het bijzonder. Uitgezonderd de landelijke algemene volkstellingen die vanaf 1829 om de tien jaar plaatsvonden, bemoeide het rijk zich niet met het fenomeen bevolkingsadministratie, maar werd dit overgelaten aan de provinciale en gemeentelijke autoriteiten. Na de volkstelling van 1849 zag men echter ook van rijkswege de noodzaak van een dergelijke administratie in en werd bij Koninklijk Besluit van 22 december van dat jaar vervolgens het opzetten en bijhouden van deze administratie verplicht gesteld.

Argument van de minister van binnenlandse zaken hierbij was ondermeer het belang voor de nieuwe provinciale en gemeentewet en de kieswet.

De bevolkingsadministratie moest in vastbladige registers worden vastgelegd, ingericht per buurt met een verdere onderverdeling op straat en huisnummering. In de gemeenten Maarssen en Maarsseveen werd echter pas vanaf 1860 met buurt(=wijken)gewijze ingedeelde registers gewerkt, die primair uitgingen van het huisnummer en niet van de buurt of straat.

In 1920 werd het aan de gemeenten toegestaan om de vastbladige registers te vervangen door losse gezinskaarten.

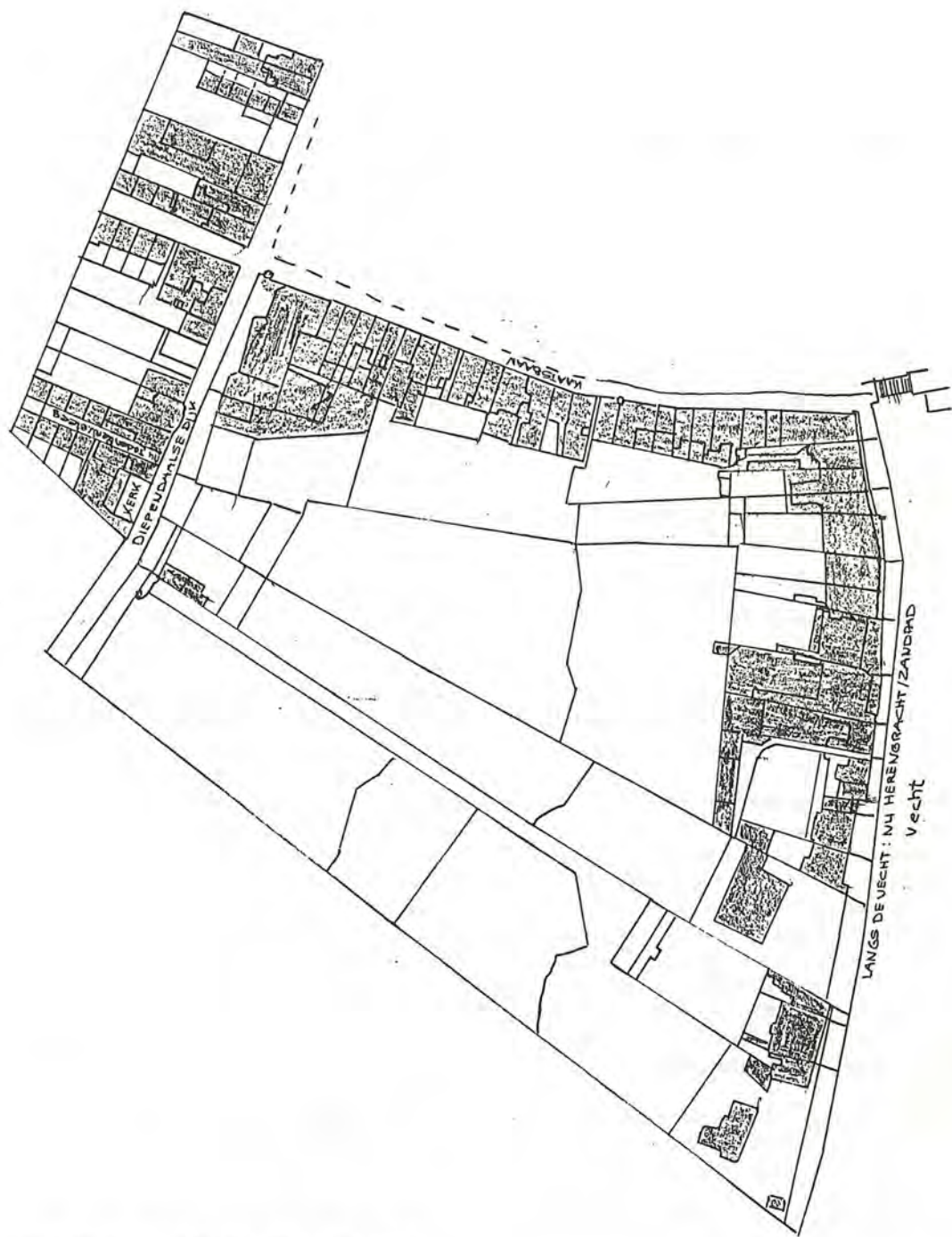
Van deze mogelijkheid werd vanaf 1923 zowel in Maarssen als in Maarsseveen gebruik gemaakt. Naast deze gezinskaarten werden ook woningkaarten aangelegd, geordend op straat/huisnummer. In 1936 tenslotte werd overgegaan tot de aanleg van persoonskaarten. Momenteel wordt de be-

volkingsadministratie in Nederland geautomatiseerd, waarbij communicatie tussen de onderscheidene gemeenten mogelijk wordt.

Welke gegevens zijn er nu eigenlijk terug te vinden in de bevolkingsregisters? Per adres (huis) wordt weergegeven welke personen er gewoond hebben. Betreft het gezinnen, dan wordt ook de onderlinge gezinsrelatie vermeld. Naast de achter- en voornamen, geboortedatum en -plaats, religie, beroep en dergelijke wordt ook aangegeven wanneer en waarheen de bewoners verhuisden en/of de huizen gesloopt of opnieuw bewoond werden of een andere bestemming kregen.

Voor dienstboden werden vanaf 1880 aparte registers aangelegd. Een zekere mate van voorbehoud ten aanzien van de betrouwbaarheid van de vermelde gegevens is op zijn plaats, het verdient aanbeveling om met name data van geboorten en overlijden te controleren met die van de burgerlijke standsregisters.

In de periode 1850-1860 waren de gemeenten Maarssen en Maarsseveen zoals boven al gezegd nog niet in wijken onderverdeeld. In Maarssen begon men vanaf de Daalschendijk met de huizen te nummeren om bij de Zandweg te eindigen. De route die hierbij gevolgd werd was de onderstaande; de cijfers tussen de haken hebben betrekking op de huisnummers. Daalschendijk (1-4) - Straatweg (5-10a) - Daalschendijk (11-26) - Kerkhof (27-37) - Straatweg (37a-57) - Bolenstijnschendijk (58-71) - Kerkweg (72-75a) - Breestraat (76-84) - Bolenstijnschendijk (84a-97a) - Schippersgracht (98-119) - de Vechtbrug (120) - Kaatsbaan (120a-126a) - aan de Vecht (127-144) Stokmansteeg (144a-157) - Die-

Het dorp Nieuw-Maarsseveen in 1830.

pendaalschependijk (158-167) - aan de Vecht (168-181) - Van Erkomsteeg (182-186) - Diependaalschependijk (187-191b) - aan de Vecht (192-217) - Diependaalschependijk (218-222) - Oude Buurt (223-237) - Schoutensteeg (238-243b) - Maarssenveense Gragtje (244-249a) en de Zandweg (250-266b).

In Maarsseveen begon men in Nieuw-Maarsseveen vanaf 'achter Maarssen' met de huizen te nummeren.

De route die hierbij gevolgd werd was de onderstaande; de cijfers hebben betrekking op de huisnummers.

Achter Maarssen (1) - Kaatsbaan (2-23) aan de Vecht (24-50a) Meerhofstede (52) - Diependaalschependijk (53a-69g) - Diependaalschenlaan (70-74b) - Paerlenburg (76a-78) - Gras (78) Blyenburg (79-80d) - aan de Vecht (82-83a) - Hermitage (84) aan de Vecht (85-92c).

Oud-Maarsseveen:

Looijdijk (1-48) - Oudendijk (49a-51c) - Vaardijk (51d-52) Heerenweg (53-57h) - in 't Gras (58-62).

Bij ontbrekende huisnummers kan er van worden uitgegaan dat de huizen gesloopt waren.

In 1857 werd Maarssen uitgebreid met de gemeente Maarssenbroek en telde in 1861 de wijken a, b en c (de voormalige gemeente Maarssenbroek).

De wijkindeling werd als volgt:

Wijk A:

Daalschependijk (1-37) - Kerkhof (38a-47a) - Daalschependijk (48) - Kerkweg (49-52) - Breedstraat (53) - Kerkweg (54) - Breedstraat (55-56) - Kerkweg (57-61) - Bolenstijnsedijk (62-93) - Breedstraat (94-101) - Schippersgracht (100-125) - Bolenstijnsedijk (126, 127) - Straatweg (128-147) - Zijlweg (148) - Straatweg (149-150a) - Stationsweg (151-153) - Spoorweg (154) en Straatweg (155-162c).

Wijk B:

Zandweg (1-24) - Maarsseveensegrachtje (25-32) - Diependaalschedijk (33) - Oude Buurt (34) - Grachtje (34a) - Oude Buurt (35, 36) - Schoutensteeg (57-64) - Gracht (65-125a) - Kaatsbaan (126-135L) - Diependaalschedijk (136-151) - Stokmansteeg (151a-165) - Die-

pendaalschedijk (165a-169a) - Blinde Steeg (170-173) - Van Erkomsteeg (174-177) - Diependaalschedijk (178-190).

Wijk C:

Maarssenbroekse dijk (1-26d).

Na 1900 werd Maarssen in 4 wijken onderverdeeld, wijk d besloeg ondermeer het terrein van het voormalige buitengoed Ter Meer en het begin van de Friezenbuurt.

Maarsseveen bestond uit 2 wijken, a en b.

Wijk A:

Kaatsbaan (1-25) - Gracht (26-34a) - Klooster (35-38) - Gracht (39-47) - Zandpad (48-55a) - Diependaalsedijk (56-59) - Sluisje (60) - Vaardijk (61) - Diependaalsedijk (62) - Steeg (64-68) - Diependaalsedijk (69-75) - Steeg (76-81) - Diependaalsedijk (82-90) - Steeg Jodenkerk (91-100) - Diependaalsedijk (101-104) - Lanen (105-106) - Paarlenburglaan (107) - Lanen (108) - Paarlenburglaan (109-114) - Lanen (115-128) - Zandweg (129-130) - ? (131) - Plankjeslaan (132-134) - Lanen (135) - Zandweg (136-149).

Wijk B:

Looydijk (1a-67a) - Oudendijk (68-75) - Vaardijk (79) - Herenweg (80-98) - Groenendijk (99) - Plankjeslaan (100-105) - Watermolen (106)

Niet uit het oog moet worden verloren dat in sommige gevallen kamers werden verhuurd als eengezinswoningen, die wel hetzelfde adres kregen als de hoofdwoning.

De huisnummering werd elke tien jaren aangepast, redenen hiertoe waren nieuwbouw, sloop of splitsing van bestaande huizen in meerdere zelfstandige wooneenheden. De huisnummers werden voorafgegaan door de letters A, B, C en D, welke letters aangaven in welke wijk de straat c.q. het huis lag c.q. stond.

Ron van Maanen

Bronnen:

- Geboekt van wieg tot graf. R.F. Vulmsma. C.B. nr. 5, Den Haag 1980.
- Nederlands Archiefblad 1983 nr.4: 'de negentiende eeuwse papieren mensch, een onderzoek naar het Amsterdamsch bevolkingsregister als bron voor historici'. A.C. Meijer.
- Gemeentearchief Maarssen.

Belgische vluchtelingen in Maarssen

Nadat Duitsland tijdens de oorlog van 1870/71 in zeer korte tijd een eind had gemaakt aan de Franse Grandeur, brak er in Europa een tijd aan waarin beide landen zich bewapenden om een eventuele aanval van de ander af te kunnen slaan.

De grens tussen beide landen werd zwaar verstevigd, zodat in beide landen de militaire plannenmakers alternatieven zochten voor een aanval over deze grens heen. Een directe aanval zou in de beginfase van een oorlog al tot te grote verliezen leiden.

In Duitsland bedacht Schlieffen dat een aanval op Frankrijk via de Belgische Ardennen een grote kans van slagen had als hij maar snel verliep; het idee van de Blitzkrieg begon vaste vorm aan te nemen.

Maar ook de Fransen wisten dat de snelste weg om in Duitsland te komen via België liep en zij ontwierpen in 1911 het zogenaamde Plan Michel, dat grote troepenconcentraties bij de Belgische grens plaatste. Hoewel dit laatste plan spoedig weer veranderde, moesten men in België toch het sterke vermoeden hebben gehad dat hun neutraliteit groot gevaar liep en men probeerde met het eveneens neutrale Nederland een overeenkomst te sluiten om deze neutraliteit desnoods met geweld te verdedigen. Nederland ging op de Belgische verzoeken tot samenwerking niet in om zelfs de schijn van partijdigheid te vermijden.

Toen Europa na de moord op de Oostenrijkse kroonprins Frans Ferdinand vrij snel geconfronteerd werd met de ene na de andere oorlogsverklaring, bleek dat België niet buiten het komende oorlogsgeweld zou blijven.

Integendeel, zoals al eerder gebeurd was, werd ook nu België weer het slagveld van Europa.

De neutraliteit werd door Duitsland geschonden, gewoonweg omdat men België in de strategische plannen had opgenomen.

De Nederlandse neutraliteit werd 'gerespecteerd' omdat het Nederlandse grondgebied geen strategische waarde had.

Al in augustus 1914 hadden de Duitsers Luik en Brussel bezet en was de regeringszetel verplaatst naar Antwerpen. Maar op 9

oktober moest ook Antwerpen capituleren en kwam Nederland in een moeilijke situatie doordat honderdduizenden Belgische militairen en burgers het oorlogsgeweld ontvluchtten.

J.C. van Dijk spreekt in zijn artikel 'De Eerste Wereldoorlog en Nederland' over 33.507 Belgische militairen die naar Nederland vluchtten en daar gedurende de rest van de oorlog ver van de grens geïnterneerd moesten worden. (1)

Dit aantal was al enorm groot, maar het aantal burgers, dat uit Antwerpen en omgeving vluchtte, oversteeg alle verwachtingen. Schattingen lopen uiteen van 600.000 tot 1.000.000 burgers die naar het neutrale Nederland vluchtten.

Was de opvang en internering van de militaire vluchtelingen een taak van de overheid, de burgervluchtelingen werden opgevangen door inderhaast opgerichte comité's, waar de overheid overigens via commissarissen van de koningin en de burgemeesters wel een grote invloed op had.

Op 9 oktober 1914 werd het 'Utrechtsch Provinciaal Comité tot hulp en ondersteuning van Vluchtelingen' opgericht. Voorzitter werd L.M. Schuurbeque Boeye uit Zeist en één van de leden was G. de Vries (2) uit Maarssen. (3)

Dit Comité stimuleerde het stichten van afdelingen in alle 72 gemeenten in de

Volgn.	N A M E N VOORNAMEN.	Nummer van aanvraag in de Gemeente.	Jaar en datum van geboorte.		Geboorteplaats. Geb., oprech- ted., wedv., wedu., wedv.	Nationali- teit.	Laatste woonplaats in den vreemde.	Beroep.	Datum van aanvraag in de Geme.	Juist adres in de Gemeente.	Vertrokken		Teruggekomen		Aanmerkingen.
			Datum.	Naar							Datum.	Waar ondergebracht.			
1	Aeris, Willem	72	23 Oct.	1891.	II. St. Katholijnen Waver.	Belg.	Mechelen.	Spoorarbeider.	12 Oct.	Tobbenz.	11 Nov.	Utrecht.			
2	Aeris geb. Mertons, Pelagia Lowies	73	10 Aug.	1895.	II. Mechelen.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
3	Beauvois, Louis	16	24 Maart	1867.	O. Antwerpen.	"	Antwerpen.	Mecanicien.	"	A. M. Hartog.	22 Oct.	België.			
4	Beauvois geb. de Coninck, Pelagien Octovio	17	29 Maart	1811.	W. Yperen.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
5	Beelaerts, Jan Theodoor	68	3 Nov.	1880.	II. Mechelen.	"	Mechelen.	Schre-inwerker.	"	II. J. Heinsius.	21 Nov.	"			
6	Beelaerts geb. Verschoren, Maria Julia	69	3 Nov.	1857.	II. Banheijden.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
7	Beelwerts, Léo Jan	70	18 Oct.	1911.	O. Mechelen.	"	"	"	"	"	"	"			
8	Beelaerts, August	71	2 Febr.	1887.	O. " "	"	"	"	"	"	"	"			
9	Berghe, Charles Louis v. d.	8	25 Mei	1877.	II. Opdorp.	"	Hoboken.	Dukwerker.	"	Mr. W. J. L. Ruysschaert	6 Nov.	Amersf of Zeist.			Geintorneerd.
10	Berghe geb. de Coster, Maria Theresia v. d.	9	11 Dec.	1882.	II. Buggenhout.	"	"	Zonder.	"	"	28 Oct.	België.			
11	Berghe, Rosalia Clothilda v. d.	10	11 Dec.	1905.	O. Hoboken.	"	"	"	"	"	"	"			
12	Berghe, Josephine v. d.	11	14 Jan.	1908.	O. " "	"	"	"	"	"	"	"			
13	Berghe, Francisc. Leonard v. d.	12	10 Maart	1872.	II. Opdorp.	"	"	Dukwerker.	"	C. Floor.	22 Oct.	"			
14	Berghe geb. de Cock, Isabella Maria v. d.	13	20 Dec.	1898.	II. St. Amands.	"	"	Zonder.	"	W. Bijman.	"	"			
15	Berghe, Alb. Frans Benedict v.d.	14	7 Jan.	1899.	O. Hoboken.	"	"	"	"	"	"	"			
16	Berghe, Jan Camille v. d.	15	11 Nov.	1906.	O. " "	"	"	"	"	C. Floor.	"	"			
17	Berghe, Petrus Franciscus v. d.	31	3 Juli	1899.	H. Opdorp.	"	Mechelen.	Molenaar.	"	J. Spelt.	28 Oct.	"			
18	Berghe geb. van Riet, Maria Ludovica v. d.	32	1 Maart	1868.	H. Malderen.	"	"	Zonder.	"	A. Vorweij Dz.	"	"			
19	Berghe, Jan Frans Alphons v. d.	33	21 Jan.	1895.	O. " "	"	"	Loongieter.	"	"	"	"			
20	Berghe, Frans Josef v. d.	34	30 Mei	1896.	O. " "	"	"	Slotenmaker.	"	"	"	"			
21	Berghe, Jan Baptista v. d.	35	19 April	1898.	O. " "	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
22	Berghe, Leonard Albert v. d.	36	17 Sept.	1903.	O. Mechelen.	"	"	"	"	J. Spelt.	"	"			
23	Berghe, Alphonsina Mathildis v. d.	37	2 Sept.	1907.	O. " "	"	"	"	"	"	"	"			
24	Bossu, Maria Joanna	64	22 Mei	1903.	O. Antwerpen.	"	Antwerpen.	"	"	B. A. Reith.	22 Oct.	"			
25	Boyen, Léo	1	1 Nov.	1893.	H. " "	"	"	Zadelmaker.	"	Mej. v. Voorst v. Beest.	21 Nov.	"			
26	Boyen geb. van Horenbeek, Maria	2	8 Maart	1886.	H. Boort-Meer- beek.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
27	Broeckx geb. Looz, Augustina Maria Henr. v. d.	96	14 Maart	1882.	H. Merxsem.	"	"	"	"	P. A. Rendorp.	22 Oct.	"			
28	Crabbé, Rochus Philippus	77	26 Maart	1864.	II. Rumpst.	"	Hoboken.	Fabrieksarb.	13 Oct.	Mr. W. H. Köhler.	"	"			
29	Crabbé geb. Courremans, Maria Theresia	78	16 Nov.	1859.	H. Boom.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
30	Crabbé, Maria Désidéria	79	25 Maart	1894.	O. Hoboken.	"	"	"	"	P. Broeksmit.	"	"			
31	Curelior, Maria	97	22 Juni	1890.	O. Antwerpen.	"	Antwerpen.	"	15 Oct.	J. B. Scheuer.	38 Oct.	"			
32	Dewitte, Rijkaert	101	5 Jan.	1888.	O. Brugge.	"	Bruggo.	Rijksarchivaris.	19 Oct.	Van Schaik, „De Zon.“	"	"			
33	Dewitte, Juliaan	102	21 Dec.	1892.	O. " "	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
34	Dewitte, August	103	21 Dec.	1892.	O. " "	"	"	"	"	"	"	"			
35	Dewitte, Anna	104	17 Jan.	1891.	O. " "	"	"	"	"	"	"	"			
36	Dewitte, Desiré	105	23 Aug.	1904.	O. " "	"	"	"	"	"	"	"			
37	Danckaers, Edouard	114	11 Dec.	1887.	II. Danckaers.	"	Willebroeck.	Conducteur.	12 Nov.	Sneller.	"	"			
38	Danckaers, geb. de Pauw, Joanna Juliana	115	20 Dec.	1888.	H. Willebroeck.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
39	Danckaers, Joanna	116	8 Oct.	1909.	" "	"	"	"	"	"	30 Nov.	Utrecht.			
40	Danckaers, Aohiel	117	81 Dec.	1912.	O. " "	"	"	"	"	"	"	"			

Gemeente MAARSSSEN.

Volgn.	NAMEN en VOORNAMEN.	Nummer van den vrieschling in de Gemeente.	Jaar en datum van geboorte.	Geboorteplaats.	Nationaliteit.	Laatste woonplaats in den vreemde.	Beroep.	Datum van aankomst in de Geme.	Juist adres in de Gemeente.	Vertrokken.		Teruggekomen		Aanmerkingen.
										Datum.	Naar	Datum.	Waar ondergebracht.	
41	Flamée, Modest	38	6 April 1850. H.	Neder-Brakel.	Belg.	Reeth.	Landarbeider.	13 Oct.	Ploos v. Amstel.	2 Nov.	België.			
42	Flamée geb. Meulenijzer, Catharina	39	27 April 1857. H.	Martes Lierde.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
43	Flamée, Frans Celestinus	40	2 Jan. 1894. O.	Aerlselaar.	"	"	Bankwerker.	"	Bels.	4 Nov.	"			
44	Fleerackers geb. Segers, Anna Catharina	74	11 Nov. 1853. H.	Turnhout.	"	Antwerpen.	Zonder.	13 Oct.	Mej. Miltenburg.	22 Oct.	"			
45	Fleerackers, Bertha	75	16 Juli 1898. O.	Antwerpen.	"	"	Naalster.	"	B. Steenbrink.	"	"			
46	Friesson, Bernardine Marie Malvine	112	7 Aug. 1858.	"	"	"	Winkeljuffr.	31 Oct.	J. B. Scheuer.	"	"			
47	Grouls geb. van Poppel, Bernardina Elisabeth	47	12 Maart 1875. H.	"	"	Merxem.	Zonder.	12 Oct.	Pastoor Ariëns.	29 Oct.	"			
48	Grouls, Eduardus Ludovicus	48	11 Maart 1894. O.	Antwerpen.	"	"	Spoorarbeider.	"	Pastoor Ariëns.	29 Oct.	"			
49	Grouls, Helena Ludovica	49	19 Oct. 1895. O.	"	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
50	Grouls, Joanna Josephina	50	27 Dec. 1912. O.	"	"	"	Leerwerkster.	"	"	"	"			
51	Grouls, Joanna	51	3 Juni 1900. O.	"	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
52	Grouls, Petrus Josephus	52	26 Jan. 1903. O.	"	"	"	"	"	"	"	"			
53	Grouls, Mathilda Maria	53	1 Maart 1907. O.	Merxem.	"	"	"	"	"	"	"			
54	Hanze, Michiel Johannes Aug.	108	23 Maart 1881. H.	Vlissingen.	"	Borgerhout.	Zerman.	31 Oct.	"	4 Nov.	"			
55	Hanze, geb. Flamee, Marie Virginia	109	6 Jan. 1884. H.	Boom.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
56	Hanze, Octavus Eduardus	110	22 Febr. 1908. O.	Antwerpen.	"	"	"	"	"	"	"			
57	Hanze, Maria Catharina Petronella	111	21 Juni 1909. O.	Borgerhout.	"	"	"	"	"	"	"			
58	Herenbeek geb. van Laukriet, Constance van	6	2 Oct. 1818. W.	Boortmeerbeek.	"	Boortmeerbeek.	"	12 Oct.	Mej. v. Voorst v. Beest.	21 Nov.	"			
59	Herenbeek, Cordella van	7	19 Jan. 1893. O.	"	"	"	"	"	"	"	"			
60	Herenbeek, geb. Geens, Barbo Delphine	113	3 Oct. 1894. H.	Reeselaar.	"	Brussel.	"	10 Nov.	"	"	"			
61	Ketels, Petrus	27	13 Febr. 1884. H.	Waesmanster.	"	Antwerpen.	Dokwerker.	13 Oct.	C. G. Kan.	3 Nov.	"			
62	Ketels geb. de Pauw, Mathilde	28	15 Juli 1880. H.	Ruysebroeck.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
63	Ketels, Ivan	29	4 Dec. 1912. O.	Antwerpen.	"	"	"	"	"	"	"			
64	Kusters, Edgard	106	7 Mei 1893. O.	Nelorzwalen.	"	St. Donk-Westrem bij Gent.	"	19 Oct.	Van Schaik. „De Zon.”	"	"			
65	Kusters, Conrad	107	19 Jan. 1897. O.	Wijneghem.	"	"	"	"	"	"	"			
66	Leon, Elodia van	41	3 April 1893. O.	Routh.	"	Reeth.	"	12 Oct.	A. Bijman.	2 Nov.	"			
67	Loos, Jan	92	2 Aug. 1819. H.	Antwerpen.	"	Antwerpen.	Taalman.	13 Oct.	Schurink.	22 Oct.	"			
68	Loos geb. Aerts, Amelia Florentina	93	18 Aug. 1855. H.	"	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
69	Loos, Isabelle Louise	94	21 Maart 1887. O.	Merxem.	"	"	"	"	Schipperijn.	"	"			
70	Loos, Anais Angelina Jeanne	95	1 Oct. 1893. O.	"	"	"	"	"	Bentener.	"	"			
71	Looy, Gregorius van	18	21 Oct. 1875. H.	Antwerpen.	"	"	Sigarenmaker.	12 Oct.	J. B. Scheuer.	"	"			
72	Looy geb. Beauvois, Francisca Charlotte van	19	24 Dec. 1879. H.	"	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
73	Looy geb. Poorters, Anna Catharina van	20	5 Mei 1841. W.	"	"	"	"	"	"	"	"			
74	Loven, Johannes Hendricus van	82	2 Juni 1864. H.	Wilrijk.	"	"	Leidekker.	13 Oct.	D. H. van Nieuwenhuizen.	"	"			
75	Loven geb. Courromans, Maria Theresia van	83	27 Sept. 1863. H.	Boom.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
76	Loven, Franciscus Ludovicus van	84	20 Juni 1890. O.	Antwerpen.	"	"	"	"	Van Zijl.	29 Oct.	"			
77	Loven, Maria Bertina van	85	5 Juli 1892. O.	"	"	"	"	"	Cambior v. Nooten.	22 Oct.	"			
78	Meert, Charlotta Josephine	76	13 Sept. 1886. O.	Borgerhout.	"	"	Kantwerkster.	"	C. W. E. v. Voorst v. Beest.	"	"			

Gemeente MAARSSSEN.

Volgnr.	NAMEN en VOORNAMEN.	Nummer van aanvang in de Gemeente	Jaar en datum van geboorte.	Geboorteplaats.	Nationali- teit.	Laatste woonplaats in den vreemde.	Beroep.	Datum van aankomst in de Geme.	Juist adres in de Gemeente.	Vertrokken		Teruggekomen		Aanmerkingen.
										Datum.	Naar	Datum.	Waar onlorgebracht.	
79	Mertens, Jan Baptiste	65	16 Aug. 1873.	IL.	Patten.	Belg.	Mechelen.	13 Oct.	Iammonslinck	21 Nov.	België.			
80	Mertens geb. Goossens, Alida	66	19 Dec. 1872.	IL.	Antwerpen.	"	"	"	"	"	"			
81	Mertens, Molus, Julia	67	4 April 1901.	O.	Mechelen.	"	"	"	"	"	"			
82	Molus geb. Boom, Julia	21	5 Dec. 1863.	H.	Antwerpen.	"	Berchem.	"	"	29 Oct.	"			
83	Molus, Carolus Julius	25	13 Dec. 1901.	O.	"	"	"	"	"	"	"			
84	Molus, Theophilus Julius	26	10 Oct. 1905.	O.	"	"	Berchem.	"	"	"	"			
85	Neijs, Franciscus	43	21 Sept. 1873.	IL.	Borgerhout.	"	Merssem.	12 Oct.	A. J. v. Schaik, „De Zon.“	"	"			
86	Neijs geb. Molus, Maria Catharina	41	28 Oct. 1841.	IL.	Antwerpen.	"	"	"	"	"	"			
87	Neijs, Celestina Theodora	45	30 Oct. 1905.	O.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
88	Neijs, Henricus Joannes	46	3 Jan. 1907.	O.	"	"	"	"	"	"	"			
89	Pauw, Josephine de	30	± 5 jaar.	O.	Ruysbroeck.	"	Antwerpen.	"	"	"	"			
90	Pauw, Julianus de	93	2 Aug. 1853.	IL.	Steenhuffel.	"	Willebroeck.	28 Oct.	C. G. Kan. Snaller.	2 Nov. 30 Nov.	Utrecht.			
91	Pauw, geb. Bosy, Joanna Maria de	90	26 Maart 1853.	IL.	Bornhem.	"	Willebroeck.	"	"	"	"			
92	Pauw, Josephus Carolus de	100	10 Mei 1894.	O.	Willebroeck.	"	Schraaiwerker.	12 Oct.	Van der Toorn.	21 Nov.	België.			
93	Schoeters, Eduard	3	21 Nov. 1891.	IL.	Heure.	"	Boord Meer- broeck.	"	J. van Dijk.	"	"			
94	Schoeters geb. van Horenbeek, Fannie	4	31 Jan. 1891.	IL.	Boord-Meer- broeck.	"	"	"	"	"	"			
95	Schoeters, Georges	5	9 Juli 1912.	O.	"	"	"	"	"	"	"			
96	Suenens geb. Molus, Paulina Francisca	21	20 Sept. 1895.	H.	Antwerpen.	"	Merssem.	"	W. v. Leusden.	20 Oct.	"			
97	Suenens, Maria Julia Elisa	22	6 Dec. 1911.	O.	Merssem.	"	"	"	J. Plomp.	"	"			
98	Suenens, Corn. Franc. Julius	23	4 Maart 1913.	O.	"	"	"	"	W. v. Leusden.	"	"			
99	Staeyen Franciscus Ludovicus v.	54	27 Maart 1863.	IL.	Borgerhout.	"	Schoonmaker.	"	G. de Vries.	22 Oct.	"			
100	Staeyen geb. van Hal, Ludovica Maria van	55	18 Juli 1860.	H.	Antwerpen.	"	Zonder.	"	"	"	"			
101	Staeyen, Maria Anna Cornel. van	56	19 Sept. 1895.	O.	"	"	"	"	Brink.	"	"			
102	Staeyen, Theresia Maria Henrica van	57	16 Oct. 1897.	O.	"	"	"	"	B. A. Reith.	"	"			
103	Staeyen, Constantinus Ludov. v.	58	15 Jan. 1900.	O.	"	"	"	"	H. J. Steenhagen.	"	"			
104	Staeyen, Ed. Corn. Jos. Ludov. v.	59	15 Jan. 1889.	IL.	"	Antwerpen.	Chocolatier.	"	Sneller.	"	"			
105	Staeyen geb. Bossu, Joanna Ludovica van	60	15 Juni 1881.	H.	"	"	Zonder.	"	"	"	"			
106	Staeyen, Louisa Francisca van	61	26 Febr. 1909.	O.	"	"	"	"	"	"	"			
107	Staeyen, Maria Laura van	62	5 Sept. 1910.	O.	Deurne.	"	"	"	"	"	"			
108	Staeyen, Eduard van	63	6 Aug. 1914.	O.	Antwerpen.	"	"	"	"	"	"			
109	Timmermans, Frans Lod. Corn.	42	11 Maart 1881.	O.	"	"	Confiseur.	"	C. Valkesluis.	26 Oct.	"			
110	Verbruggen, Eduardus	80	7 April 1889.	H.	"	"	Glazenmaker.	13 Oct.	J. v. d. Vijzel.	22 Oct.	"			
111	Verbruggen geb. Vormant, Maria Rosalia	81	17 Maart 1890.	H.	Terhaagen.	"	Zonder.	"	"	"	"			
112	Verbruggen, Bernardus	87	23 Maart 1862.	H.	Burght.	"	Scheepskalfater.	"	P. Vendrig.	"	"			
113	Verbruggen geb. Backiljau, Maria Leonia	88	29 April 1858.	IL.	St. Nicolaas.	"	Zonder.	"	"	"	"			
114	Verbruggen, Josephus	89	5 April 1889.	O.	Antwerpen.	"	Kalfater.	"	Kemp.	"	"			
115	Verbruggen, Joannes Baptista	90	25 Juni 1891.	O.	"	"	Boekbinder.	"	"	"	"			
116	Verbruggen, Theresia	91	27 Juli 1896.	O.	"	"	Zonder.	"	P. Vendrig.	"	"			
117	Vermant geb. Courremans, Maria Johanna.	86	? 1868.	H.	Boom.	"	"	"	Hoozemans.	"	"			

Gegevens volgens de 'opgave van vluchtelingen...' over de 117 vluchtelingen die gedurende een korte periode in Maarssen verbleven.

provincie; deze afdelingen moesten bij de lokale militaire commandanten informeren of zij bezwaar hadden tegen het opnemen van vluchtelingen en ook moesten zij nagaan welke inwoners bereid waren vluchtelingen op te nemen en hen opwekken om gelden ter beschikking te stellen ten behoeve van het Provinciaal Comité.

Burgemeester Cambier van Nooten van Maarssen en Maarsseveen had al vrij vroeg door dat 'gewone' collectes maar even moesten wachten. Al tijdens de vergadering van Burgemeester en Wethouders van Maarssen op 1 september 1914 werd door de burgemeester medegedeeld 'dat door hem namens Burgemeester en Wethouders is gestuit een voorgenomen collecte van de Vereniging tot ondersteuning aan Weduwen en Weezen van alle gezindten te Amsterdam, uit overweging dat door de buitengewonen tijd en omstandigheden reeds zeer vele offers van de ingezetenen dezer gemeente worden gevraagd en in de naaste toekomst gevraagd zullen worden'.

(4)

Uit de tabel met 70 gemeenten (een aantal deden samen) blijkt dat hij het goed had gezien. Najaar 1914 kwamen alleen al naar de provincie Utrecht, maar liefst 8161 vluchtelingen uit de omgeving van Antwerpen.

30 Gemeenten namen hen op, de (meeste) andere gemeenten gaven geldelijke bijdragen tot een totaalbedrag van f 6116,92½.

Gemeenten die geen vluchtelingen opnamen, maakten over het algemeen deel uit van de Nieuwe Hollandsche Waterlinie. Aangezien er bij deze linie veel militairen waren ingekwartierd (ook in burgerhuizen), was er weinig plaats over voor vluchtelingen, die men overigens in een eventueel toekomstig frontgebied toch al liever kwijt dan rijk was.

Maarssen, in het najaar van 1914 nog in staat om 117 vluchtelingen onder te brengen, meldde in november 1915 dat het geen vluchtelingen meer op kon nemen, mede omdat het militair gezag daartegen bezwaar maakte. (5) Toen waren de meeste vluchtelingen van het voorgaande jaar alweer vertrokken. 1 Juni 1915 bevonden zich in

Maarssen nog slechts 4 mannen en 2 vrouwen.

Maar in het najaar van 1914 was niet te voorzien dat deze stroom burgervluchtelingen spoedig weer naar huis kon terugkeren. De vluchtelingencomité's deden hun best om de vluchtelingen onder te brengen. In Breukelen konden bijna alle 91 vluchtelingen onderdak worden gebracht in 'De Teekenschool'.

In Maarssen moest het plaatselijk comité onder voorzitterschap van S.I. Cambier van Nooten de tijdelijke gasten onderbrengen bij particulieren.

H.J. Heinsius bood in zijn pension (het toenmalige Heerenlogement, het huidige restaurant Prins te Paard) onderdak aan de 'Schreinwerker' Beelaerts en zijn gezin uit Mechelen.

A.J. van Schaik van stoffenmagazijn De Zon nam Franciscus en Henricus Joannes uit Merxem, rijksarchivaris Dewitte en vier familieleden uit Brugge en Edgard en Conrad Kusters uit St. Denis Westrem in zijn woning en waarschijnlijk in een gedeelte van zijn winkel/magazijn op.

Pastoor Ariëns verschaftte onderdak aan het gezin Grouls (7 personen) uit Merxem en Hanze (4 personen) uit Borgerhout.

De meeste vluchtelingen kwamen 12 of 13 oktober 1914 Maarssen binnen en waren eind november weer vertrokken richting België.

Slechts één, de 37-jarige Charles Louis van de Berghe uit Hoboken moest in een opvangkamp te Amersfoort of Zeist geïnterneerd worden.

Kort na aankomst werden de Belgen alweer opgeroepen om naar huis terug te keren. Zowel de (Nederlandse) Consul Generaal als de (Duitse) 'Keizerlijken Gouverneur' beklemtoonden dat het volkomen veilig was in de omgeving van Antwerpen.

Al op 17 oktober verzond de Commissaris van de Koningin in de Provincie Utrecht, Van Lynden van Sandenburg, een telegram naar de burgemeester van Maarssen: 'Nu Duitse opperbevel terugkeer Belgische vluchtelingen toestaat acht Minister ogenblik gekomen om van regeeringswege terugkeer te bevorderen . . . Zij die bepaald weigeren

De CONSUL GENERAAL DER NEDERLANDEN te Antwerpen, bericht hierbij dat volgens zijn oordeel de toestand te Antwerpen volkomen rustig en ordelijk is.

Aan niemand wordt eenige overlast aangedaan. Om het dagelijksch leven weder op gewonen gang te brengen is het bepaald noodig, in het belang van de Belgische bevolking, dat de vluchtelingen naar Antwerpen terugkeeren en hunne bezigheden hervatten.

De Consul Generaal voornoemd kan, naar aanleiding van een onderhoud met den tegenwoordigen keizerlijken Gouverneur der stad Antwerpen, aan het bovenstaande toevoegen, dat hem door genoemde autoriteit de meest geruststellende verklaring werd gegeven, te weten, dat Zijne Excellentie zich geheel zal houden aan de Haagsche Conventie, zoodat de belangen beider partijen worden gediend door bij verdrag bepaalde voorwaarden, volgens welke de privaats eigendommen, de persoonlijke vrijheid en de eer van vrouwen en meisjes ten volle worden gewaarborgd.

Voorts, dat volgens de uitdrukkelijke verzekering der Duitsche autoriteiten, ordeliëvende jonge lieden, die niet tot het leger behooren en burgerwachten kunnen terugkeeren.

Genoemde autoriteiten denken er in het minst niet aan, laatstbedoelde lieden krijgsgevangens te maken, op te eischen of naar Duitschland te vervoeren.

Het is de oprechte wensch der Duitsche autoriteiten, dat de bevolking van Antwerpen en omliggende plaatsen aan hen haar vertrouwen zal schenken, opdat zij in het belang der burgers zullen werkzaam zijn en rust en orde zullen kunnen verzekeren.

Antwerpen, 17 October 1914.

De Consul Generaal voornoemd,

J. A. VAN DEN BERGH.

Bron: Gemeente-archief Maarssen, inv. nr. 1911.

behooren niet gedwongen te worden doch de regeering acht zachten dwang om terug te keeren niet misplaatst.' (6)

Al op 19 oktober meldde men vanuit Maarssen dat 40 vluchtelingen binnen enkele dagen wensten terug te keren naar België. Of zij gezwicht waren voor 'zachten dwang' is niet bekend, maar klaarblijkelijk werd deze dwang wel toegepast, want 29 oktober (er waren toen nog slechts een 30-tal vluchtelingen in Maarssen, voornamelijk Belgische spoorwegmensen, die nog niet terug mochten en zij waarvan de dorpen door de krijgshandelingen verwoest waren) werd het

advies teruggedraaid, want (zo schreef de commissaris van de koningin, tevens erevoorzitter van de Utrechtsch Provinciaal Comité aan de burgemeester van Maarssen en Maarsseveen, tevens voorzitter van het Plaatselijk Comité) 'het is den minister van Binnenlandsche Zaken gebleken dat enkele Burgemeesters en steuncomité's zijn wensch dat zachte drang zal worden uitgeoefend op de vluchtelingen om terug te keeren, verkeerdt hebben begrepen. Zijne Excellentie zou het ten eenenmale in strijd achten met de eischen onzer gastvrijheid indien deze zachte drang zou ontaarden in indirecten of

directen dwang om ons land te verlaten. De vluchtelingen blijven vrij om al of niet terug te keeren en behooren voorzover zij onvermogen zijn van het noodige te worden voorzien.

U gelieve ook eventuele vluchtelingencomité's in uwe gemeente in te lichten'. (7)

Deze burgervluchtelingen waren betrekkelijk snel gerepatriëerd, maar de militairen, in de loop van de tijd versterkt met familieleden, moesten gedurende de gehele oorlog geïnterneerd blijven in kampen te Amersfoort, Zeist, Harderwijk, Gaasterland en Oldebroek.

W. Smits

Noten:

1. Mars et Historia, jrg 10, 1976 p. 81-91.

2. Volgens een opgave van de burgemeester van Maarssen, Cambier van Nooten, van 1 november 1917, was G. de Vries een Vrijzinnig Democratisch lid van de Gemeenteraad van Maarssen.

Hij was in het najaar van 1914/voorjaar 1915 tevens inspecteur van het Utrechtsch Provinciaal Comité tot hulp en ondersteuning van Vluchtelingen in Maarssen/Maarsseveen (waar hij ook penningmeester was), Achttienhoven, Westbroek, Harmelen, Tienhoven en Zuilen.

Archief Gemeente Maarssen 1814-1938 inv. nr. 1387.

3. Archief Gemeente Maarssen 1814-1938 inv. nr. 1387.

4. Archief Gemeente Maarssen 1814-1938 inv. nr. 69.

5. Archief Gemeente Maarssen 1814-1938 inv. nr. 1911.

6. Archief Gemeente Maarssen 1814-1938 inv. nr. 1911.

7. Archief Gemeente Maarssen 1814-1938 inv. nr. 1911.

Opgave van aantallen vluchtelingen of geldelijke bijdragen van de gemeenten in de provincie Utrecht samengesteld uit gegevens van 'opgave van vluchtelingen welke verblijf houden of gehouden hebben in de Provincie Utrecht', samengesteld door het Utrechtsch Provinciaal comité tot hulp en ondersteuning van vluchtelingen, Utrecht, maart 1915.

Gemeente	aantal vluchtelingen	geldelijke bijdrage
Abcoude-Baambrugge en		
Abcoude Proostdij	---	f 300,00
Achttienhoven	---	f 375,00
Amerongen	21	f 50,00
Amersfoort	1189	---
Baarn	448	---
Benschop	---	f 321,00
Bilt De	309	---
Breukelen	91	---
Bunnik	---	f 900,00
Bunschoten	---	---
Cothen	---	f 52,00
Doorn	147	---
Driebergen-Rijzenburg	235	---
Eemnes	3	f 144,00
Haarzuilens	---	---
Harmelen	---	---
Hoenkoop	---	samen met Benschop
Hoogland	84	---
Houten	83	---
IJsselstein	208	---
Jaarsveld	---	f 300,00
Jutphaas	51	---

Kamerik	---	306,15
Kockengen en	---	
Laag Nieuwkoop	---	f 316,21½
Langbroek	---	f 230,62½
Leersum	17	---
Leusden	21	---
Linschoten	---	f 235,00
Loenen en Nieuwersluis	---	f 430,10
Loenersloot	---	---
Loosdrecht	59	---
Lopik	---	samen met Jaarsveld
Maarn	90	---
Maarsse	117	---
Maarsseveen	---	---
Maartensdijk	83	---
Mijdrecht	---	f 199,50
Montfoort	113	---
Nigtevecht	---	---
Odijk	---	samen met Bunnik
Ouden Rijn	58	---
Polsbroek	---	f 132,50
Renswoude	52	---
Rhenen	121	---
Ruwiel	30	---
Schalkwijk	---	f 330,21
Snelrewaard	---	f 136,50
Soest	309	---
Stoutenburg	---	---
Tienhoven	---	f 151,50
Tull en 't Waal	---	f 215,98
Utrecht	2554	---
Veenendaal	720	---
Veldhuizen	---	---
Vinkeveen	---	f 419,59
		samen met Waverveen
Vleuten	64	---
Vreeland	---	---
Vreeswijk	---	---
Werkhoven	---	samen met Bunnik
Westbroek	---	samen met Achttienhoven
Wijk bij Duurstede	212	f 10,00
Willeskop	---	---
Willige-Langerak	---	---
Wilnis	---	f 320,05½
Woudenberg	56	---
Zegveld	---	f 241,00
Zeist	616	---
Zuilen	---	---
(toen nog 1169 inwoners)	---	---
Bij Kamerik wordt de geldelijke bijdrage verdeeld in f 190,00 van de Hervormde Kerk en f 116,15 van de Gereformeerde Kerk.		

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”
aan de Vecht**

MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

*Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 03465-61 435*

AANNEMERSBEDRIJF

BRINKHOF

- * Nieuwbouw
- * Verbouw
- * Onderhoud
- * Renovatie

Machinekade 6
MAARSSSEN
Tel.: 03465-6 14 56

Van Dwarsdijk tot Zwanenkamp

Van grachtenpand tot boerderij

Uw makelaar
Uw verzekeringsadviseur

Maarssen - Raadhuisstraat 31 - tel.: 64 644
Maarssenbroek - 'Bisonstaete' Bisonspoor 1211 - tel.: 67 791

Zet de tijd even stil voor een bezoek aan Café Ome Klaas.

Aan de Vecht, in een historisch stukje Maarssen, ligt Café Ome Klaas. Een café met een traditie die terug gaat tot 1780. Daar kunnen de stamgasten van Ome Klaas u alles over vertellen. Onder het genot van een borrel of tijdens een partijtje biljart. Overdag en in de kleine uurtjes. In Café Ome Klaas kent gezelligheid geen tijd.

Misschien wilt u eens spelen op Nederland's oudste kegelbaan. Of heeft u iets te vieren met vrienden of familie? Ome Klaas maakt van uw partijtje een feestelijke avond. Met een Oud Hollandse maaltijd, barbecue of een koud buffet. Of wellicht heeft u zelf een smakelijke suggestie. Als u van te voren even belt, zorgen wij dat alles naar wens is.

Café Ome Klaas **Al gezellig sinds 1780.**

Langegracht 43, Maarssen. Tel. 03465 - 61409.